

ویژه نامه

هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

The 7th Regional Theater Festival Of Persons With Disabilities

December 2024 9-12

Chaharmahal and Bakhtiari

Shahrekord

ویژه نامه

هفتمین جشنواره منطقات تئاتر افراد دارای معلولیت

صاحب امتیاز: اداره کل بهزیستی استان چهارمحال و بختیاری
 مدیر مسئول: دکتر مهشید سلیمانی
 دبیر جشنواره: فرزانه یزدانی
 دبیر اجرایی جشنواره: سید اکبر دانیالی لردگانی
 سردبیر: امین بسیم
 دبیر تحریریه: آمنه طاهرزاده
 تحریریه: لیلا قربانی، مرضیه طاهرزاده
 گرافیک: سمیه حیدری
 عکس: زهر ا بهرامی، فاطمه جهانبخشی

شهرام زرگر داور هفتمین جشنواره منطقه ای تئاتر آفتاب

حضور در هیئت داوران این جشنواره فرصتی ارزشمند برای من فراهم آورد تا با آثاری روپرو شوم که از نظر شکل اجرایی، نوآوری‌هایی را به نمایش گذاشته‌اند. با توجه به تجربیات پیشین در حوزه داوری و شناختی که از معیارهای ارزیابی آثار در این حوزه دارم، می‌توانم ادعان کنم که برخی از آثار ارائه شده، از نظر اجرایی، غافلگیرکننده بودند.

بسیاری از آثار ارائه شده در جشنواره‌های تئاتر، الگوهای مرسوم و تکرار شونده‌ای را به نمایش می‌گذارند که اغلب حاصل فراخوان‌های عمومی و استفاده از آثار آماده است. این رویکرد در جشنواره‌های دانش‌آموزی یا تأکید بر مفاهیم آموزشی و در جشنواره‌های مقاومت با تمرکز بر ارزش‌های انقلاب اسلامی به وضوح قابل مشاهده است. با این حال، جشنواره حاضر با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد خود از جمله مضمون، مخاطب، برگزار کنندگان و شرکت‌کنندگان، در بسیاری جهات از این کلیشه‌ها فاصله گرفته است. تنوع آثار ارائه شده و رویکرد نوآورانه در اجرای آن‌ها، حتی در قالب‌های سنتی، نشان از تلاش هنرمندان برای خلق آثاری بدیع و متفاوت دارد.

تا چه اندازه این جشنواره در توانمندسازی افراد دارای معلولیت مؤثر بوده است؟ پیشنهاد شما برای ارتقای کیفی و کمی این رویداد چیست؟

به نظر می‌رسد که این جشنواره با رویکردی انسان‌محورانه، در صدد ایجاد فضایی امیدبخش و انگیزه‌بخش برای تمامی افراد جامعه، به‌ویژه افراد دارای محدودیت‌های جسمانی است. برگزاری این رویداد به عنوان یک پلتفرم نمایش و تجربه‌های هنری، به جای رقابت‌های شدید، می‌تواند نقش بسزایی در توانمندسازی و مشارکت اجتماعی این گروه از افراد داشته باشد. تجربه حضور گسترده مخاطبان سالمند در اولین اجرای جشنواره، گویای این واقعیت است که چنین رویدادهایی می‌توانند به عنوان یک کاتالیزور برای تغییر نگرش جامعه نسبت به افراد سالمند و یا توانخواه عمل کنند. حمایت و تشویق مخاطبان از گروه‌های جوان سالمند، به عنوان یک گروه کمتر دیده شده در صحنه‌های هنری، می‌تواند به تقویت خودیابری و هویت اجتماعی این افراد کمک شایانی کند. داوری در این جشنواره، تجربه‌ای ارزشمند و غنی را برای من به ارمغان آورد. به ویژه، اجرای تئاتر سالمندان، نشان از بنیادساز بالای این گروه سنی در خلق آثار هنری ارزشمند داشت. این تجربه عملی، من را به اهمیت حمایت از گروه‌های کمتر دیده شده و ایجاد فرصت‌های برابر برای تمامی هنرمندان متقاعد نموده است. در همین راستا، پیشنهادی برای حمایت از چنین اجراهایی به مدیران تماشایخانه‌ها ارائه خواهم نمود.

نظر شما در مورد جنبای تئاتر افراد دارای معلولیت از بدنه اصلی تئاتر چیست؟

تفکیک آثار نمایشی تولید شده با مشارکت افراد دارای معلولیت از بدنه اصلی تئاتر، به‌ویژه در چارچوب قوانین جشنواره‌هایی همچون فجر، پرسش‌های مهمی را در حوزه هنر و جامعه‌پذیری مطرح می‌نماید. در حالی که استفاده از توانخواهان در آثار نمایشی توسط گروه‌های مختلف هنری امری پذیرفته شده است، اما مقررات موجود در بسیاری از جشنواره‌ها، امکان تلفیق و هم‌افزایی این آثار با سایر تولیدات نمایشی را محدود نموده است. این امر می‌تواند بر فرصت‌های دیده شدن و شناخت بیشتر آثار تولید شده با مشارکت افراد دارای معلولیت تأثیرگذار باشد. ولی در عین حال که استانداردهای زیبایی‌شناختی غالب به‌ویژه در جامعه تئاتر، ممکن است افراد را بر اساس ظاهر فیزیکی دستبندی کنند، هنر به عنوان یک زبان جهانی، فراتر از این محدودیت‌ها عمل می‌کند. مهارت‌های هنری قوی، به فرد اجازه می‌دهد تا تجربیات شخصی و درونی خود را به شکلی خلاقانه و اصیل بیان کند و بدین ترتیب، به جایگاهی والا در جامعه هنر دست یابد. به‌رحال این تفکیک و جداسازی، چه به صورت اجباری و چه به دلایل دیگر، پدیده‌ای نامطلوب است و جای توجیهی ندارد اما درک دلایل چنین تصمیم‌گیری‌هایی از سوی جشنواره‌هایی مانند فجر، هرچند ناغافلانه، تا حدودی ممکن است. عوامل اجتماعی، فرهنگی و ساختاری متعددی می‌توانند در شکل‌گیری چنین رویکردهای تفکیک‌گرایانه‌ای نقش داشته‌باشند.

هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

جشنواره آفتاب در بسیاری جهات از کلیشه ها فاصله گرفته است

در مورد تخصص خودتان یعنی «دراماتری» توضیح بدهید
 دراماتری یا نمایش درامی روشی درامی و روان‌شناختی است که از عناصر نمایشی و بازیگری برای تسهیل فرایند درمان و رشد فردی بهره می‌برد. این روش درامی غیر دارویی، بر پایهٔ تعاملات بین فردی و تجربه‌های خلاقانه، به افراد کمک می‌کند تا به درک عمیق‌تری از خود و دنیای اطراف دست یابند. به‌عنوان مثال، یکی از تکنیک‌های مهم دراماتری، تکنیک خیال پردازی است. در این تکنیک، فرد با استفاده از تخیل خود، به دنیای خیالی سفر می‌کند و در آنجا تجربه‌هایی را کسب می‌کند که در زندگی واقعی امکان‌پذیر نیست. این کار به فرد کمک می‌کند تا به احساسات و افکار پنهان خود دسترسی پیدا کند و آن‌ها را پردازش نماید. نمایش درامی، تماشا محور نیست بلکه فرایندی است مراجع محور و دارای پروتکل درامی خاصی است.

ارزیابی شما از رویکردهای نوآورانه در اجراهای این دوره از جشنواره چگونه است؟
 به جرات می‌توان گفت که این دورهٔ جشنواره تئاتر آفتاب، به‌عنوان یک رویداد استثنایی در حوزهٔ تئاتر معاصر، شاهد شکوفایی نوآوری‌های قابل توجهی در آثار، به‌ویژه در آثار تولید شده در خارج از پایتخت بود. این خلاقیت‌ها نه تنها در شیوه‌های اجرایی، متن‌ها و فرم‌های نمایشی، بلکه در انتخاب موضوعات نیز نمود یافته است. تمرکز بر مسائل اجتماعی و ارائه دیدگاه‌های بدیع و متفاوت از سوی هنرمندان دارای معلولیت، از ویژگی‌های بارز این دوره از جشنواره است. این رویکرد اجتماعی و ارائه راهکارهای نوین برای تعامل افراد دارای معلولیت با جامعه، از جمله دستاوردهای قابل توجه این جشنواره به شمار می‌آید. آثار ارائه شده، ضمن آنکه به مخاطب عام اندیشیدنه، به مدیران و برنامه‌ریزان فرهنگی نیز پیام‌هایی روشن و صریح در خصوص اهمیت توجه به نیازها و توانمندی‌های افراد دارای معلولیت ارسال کرده‌اند.

جای تعجب است که تا پایان روز دوم از جشنواره، حضور چشمگیری از سوی مقامات عالی‌رتبهٔ استان، از جمله شهردار، استاندار، معاونین استانداری و مدیران کل ادارات مرتبط و غیرمرتبط با حوزهٔ فرهنگ مشاهده نشد. انتظار می‌رفت این افراد که به عنوان سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران اصلی در حوزه‌های شهری و اجتماعی شناخته می‌شوند، با حضور فعال خود در این رویداد فرهنگی اهمیت آن را بیش از پیش نمایان سازند. به‌ویژه آنکه این افراد در شورای سیاست‌گذاری شهری عضویت دارند و تصمیم‌گیری در خصوص میلمان شهری و مناسب سازی فضاهای عمومی برای افراد دارای معلولیت بر عهدهٔ آن‌هاست.

من به عنوان یک داور جشنواره و فردی با سال‌ها تجربه در حوزه هنرهای نمایشی و دراماتری، بر این باورم که حضور مدیران و برنامه‌ریزان شهری در چنین رویدادهایی از اهمیت بالایی برخوردار است. این رویدادها فرصت مناسبی را فراهم می‌آورند تا این افراد با چالش‌های موجود آشنا شده و به اهمیت طراحی فضاهای شهری فراگیر پی ببرند. اگرچه مدت زمان برگزاری جشنواره کوتاه است، اما اثرات بلندمدت آن در شکل‌دهی سیاست‌های شهری و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان قابل توجه خواهد بود.

آیا در فرایند تولید و اجرای یک نمایش مولفه‌های خاصی وجود دارد که به افراد توانخواه کمک کند تا از طریق تئاتر نتوانند مهارت‌های هنری بلکه مهارت‌های اجتماعی و روانی خود را هم تقویت کنند؟

شناسایی مولفه‌های کلیدی فرایند تولید و اجرای یک نمایش که به تقویت مهارت‌های هنری، اجتماعی و روانی این افراد کمک کند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مولفه‌های کلیدی در ابتدا با انتخاب متن مناسبی آغاز می‌شود که با تجربیات و دغدغه‌های افراد دارای معلولیت هم‌راستا باشد و قابلیت پراختن به مسائل اجتماعی مرتبط با این گروه را داشته باشد و از اولین گام‌های موفقیت‌آمیز در این فرایند است. در وهلهٔ بعدی، رهبری کارآمد بسیار مهم است؛ انتخاب یک کارگردان کارآمد و باتجربه که بتواند گروه را هدایت کرده و فضایی امن و حمایتی برای اعضای گروه ایجاد کند، نقش بسزایی در موفقیت پروژه خواهد داشت. فرایند تمرین و اجرا و فراهم کردن فضایی مناسب، همراه با حمایت مالی و امکانات لازم، از دیگر عوامل موثر در این زمینه است. در همین راستا، مسئلهٔ آموزش و پژوهش و برگزاری کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی در حین و بعد از فرایند تولید و اجرا، می‌تواند به ارتقای سطح دانش و مهارت‌های اعضای گروه و همچنین تولید دانش جدید در این حوزه کمک کند. تعاملات بین‌گروهی و حمایت‌های سازمانی و بهره‌گیری از نظرات اساتید و متخصصان، می‌تواند به بهبود کیفیت آثار و ارتقای سطح کیفی فعالیت‌های هنری افراد دارای معلولیت کمک کند. همچنین از ضروریات این حوزه، انجام پژوهش‌های علمی است که نه تنها می‌تواند برای گروه‌های نمایشی و قشر دانشگاهی مفید باشد بلکه برای برنامه‌ریزان فرهنگی و سیاست‌گذاران نیز مؤثر است.

سازمان بهزیستی، در چارچوب وظایف ذاتی خود مبنی بر حمایت و توانمندسازی افراد دارای معلولیت، از هنرهای نمایشی به‌عنوان ابزاری موثر برای ارتقاء کیفیت زندگی و بهبود وضعیت روان‌شناختی توانخواهان بهره می‌برد. با این حال، تولید آثار نمایشی به صورت مستقیم در حیطهٔ وظایف این سازمان قرار ندارد و حمایت‌های بهزیستی معمولاً در قالب فراهم‌سازی امکانات، آموزش و ایجاد بسترهای مناسب برای فعالیت‌های هنری توانخواهان صورت می‌گیرد.

با وجود این، در رویدادهای هنری همچون جشنواره تئاتر افراد دارای معلولیت، انتظار می‌رود نهادهای فرهنگی همچون ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز مشارکت فعال‌تری داشته باشند. غیبت مدیران کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاونین هنری آن‌ها در هر شش استان شرکت‌کننده در جشنواره، حاکی از عدم تعامل کافی میان دستگاه‌های متولی فرهنگ و هنر با سازمان بهزیستی و نیز کم‌توجهی به اهمیت هنر در توانمندسازی افراد دارای معلولیت است. به نظر شما بهتر نیست که عنوان «افراد دارای معلولیت» و یا «معلول» را حذف کرد و واژه‌ای مناسب‌تر جایگزین آن کرد؟

بله به نظر می‌رسد سازمان بهزیستی نیازمند بازنگری اساسی در گفتمان سازمانی خود است. این بازنگری باید با تمرکز بر زبان‌شناسی اجتماعی و روابط میان‌فردی آغاز شود تا بتواند رویکردی همدلانه‌تر و فراگیرتر نسبت به افراد دارای تفاوت توانمند و نوآورانه را در نظر بگیرد. این تغییر گفتمانی نه تنها در درون سازمان بلکه در تعاملات آن با سایر نهادها و سازمان‌های مرتبط نیز باید پیاده سازی شود.

در پایان، از کارگردانان محترم سراسر کشور درخواست می‌شود که از پتانسیل‌های بالقوه هنرمندان دارای معلولیت در آثار خود بهره‌مند شوند. افراد دارای معلولیت، با تکیه بدیع و خلاقانه به جهان، توانایی تولید آثاری ارزشمند و نوآورانه را دارند. تجربه نشان داده است که حضور این هنرمندان در عرصه تئاتر، موجب غنای هنری آثار و خلق تجربیات تئاتری بدیع می‌شود.

مجید امرایی داور هفتمین جشنواره منطقه ای تئاتر آفتاب

هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

حضور هنرمندان توانخواه در عرصه تئاتر موجب غنای هنری آثار و خلق تجربیات تئاتری بدیع می‌شود

جشنواره آفتاب امسال با برگزاری کارگاه تخصصی «خلق ایده تا رسیدن به اجرا» فرصتی بی نظیر برای کاوش در ژرفای خلاقیت فراهم آورد. این کارگاه که در تالار کوه نور هتل پارسیان شهر کرد و توسط اساتید برجسته، شهرام نوشیر و مهناز مهدی زاده برگزار گردید، با استقبال گسترده هنرمندان روبرو شد. در این رویداد، هنرمندان به همراه اساتید، به مطالب بنیادینی درباره ماهیت ایده، فرایند خلق آن و چگونگی تبدیل یک جرقه ذهنی به اثری ماندگار پرداختند.

در این گفتگو، به سرعت این دو هنرمند رفتن تا نزدیکی با دیدگاهها و تجربیات ارزشمندشان در خصوص این کارگاه آشنا شویم.

برگزاری کارگاه تخصصی «خلق ایده تا رسیدن به اجرا»

شهرام نوشیر، مدرس کارگاه آموزشی و داور جشنواره هفتم منطقتی آفتاب، گفتگو را با ارائه دیدگاههای تخصصی خود آغاز نمود. این گفتگوی کارشناسی به صورت مشترک با خاتمه مهدی زاده، هنرمند چندوجهی و خالق اثری در حوزههای عکاسی، بازیگری، کارگردانی، طراحی لباس و نویسندگی نمایشنامه کودک و نوجوان، انجام گرفت.

این دو هنرمند معتقدند که این کارگاه با رویکردی فراگیر و مبتنی بر توانمندیهای فردی، به دنبال ایجاد بستری مناسب برای شکل گیری و پرورش صحیح یک ایده ذهنی هدایت می شود. محتوای آموزشی این دوره بر دو کارگاه مجزا متمرکز است که به صورت مکمل برگزار می شود.

هدف اصلی، ارتقای مهارت های ایده پردازی و اجرای آثار هنری با تأکید بر عناصر بصری و شنیداری است. در این راستا، هنرجویان با مفاهیمی چون واژسازی، شی شناسی، فضایازی و صداپردازی در هنر آشنا شده و به تمرین عملی این مفاهیم خواهند پرداخت. در این گفتگو عنوان شد که بطور معمول، برخی هنرمندان با پتانسیل های بالقوه فراوان، با چالش های همچون نارسایی در تدوین ایده ها و فقدان تکنیک های پرورش خلاقیت مواجهند. این مسأله منجر به ایجاد ساختارهای ذهنی پیچیده و نامنظم شده و گروه های نمایشی را علی رغم تلاش های مستمر، از دستیابی به نتایج مطلوب بازمی دارد.

نوشیر و مهدی زاده در این گفتگو بیان کردند: «در فرآیند خلق ایده، عوامل متعددی به عنوان محرک های شناختی عمل می نمایند. در آموزش ایده پردازی، ما به بررسی تأثیر عناصر زبانی (واژه ها)، بصری (اشیاء و فضا)، شنوایی (صداها) و سایر محرک های حسی بر فرایند تداعی معنایی و شکل گیری مفاهیم نوآورانه می پردازیم. به عبارت دیگر، به دنبال تحلیل چگونگی تأثیر این عناصر بر ساختار ذهنی ایده پرداز و پرورش اصولی ایده های خام هستیم. در این راستا، در جلسه اول این کارگاه، ضمن معرفی و تحلیل نقش عناصر کلیدی در خلق یک اثر نمایشی، به بررسی نمونه های شاخصی از آثار پیشرو در همان حوزه می پردازیم و در جلسه دوم، با بهره گیری از رویکردهای ویرایشی و مشاوره ای، ایده های مطرح شده را به سمت ساختارهای اجرایی دقیق تر هدایت خواهیم نمود. این فرایند شامل تعیین تعداد پرورفرم، مشخص سازی رویکردهای اجرایی مانند پرورفرم سنس آرت و همچنین تطبیق ایده ها با اصول هنر مفهومی خواهد بود. در این فرایند، هدف، جدایی از زبان تئاتر نیست؛ بلکه تلاش می شود تا با بهره گیری از ابزارهای پرورفرم سنس آرت، به خلق تجربی های هنری بدیع و مفهومی مانند پرورفرم سنس آرت با چیدمان، پرورفرم سنس آرت با تریپتو آرت، اینستایشن پرورفرماتیو و یا گونه های دیگری مانند ویدیو آرت، ساوند آرت و غیره دست یابیم.»

نوشیر در جلسه مکمل در شب دوم کارگاه، با نگرشی تحلیلی به سیر تاریخی پرورفرم سنس آرت پرداخت و به این پرسش بنیادین پاسخ داد که چگونه این رویکردهای هنری می تواند به عنوان ابزاری قدرتمند، پاسخگوی نیازهای هنرمندان معاصر هنرهای نمایشی باشد.

به گفته وی، پرورفرم سنس آرت به عنوان یک رسانه هنری تجربی فرصت های بی نظیری را برای توسعه توانمندی های افراد دارای معلولیت فراهم می آورد. این هنر با تأکید بر تجربه گرای و خلق لحظه، به افراد کمک می کند تا به خودباوری دست یابند و با حذف محدودیت های فرمی و محتوایی به خلق آثار هنری بپردازند.

مهناز مهدی زاده دیگر مدرس این کارگاه اضافه کرد: «انسان ها در جریان تعاملات روزانه خود با حجم عظیمی از محرک های محیطی مواجه می شوند که هر یک از آن ها پتانسیل تبدیل شدن به محرک های شناختی و جرقه زنی ایده های نوین را دارا هستند. این محرک ها که می توانند از اشیاء ساده تا تعاملات پیچیده اجتماعی متغیر باشند، در صورت عدم توجه و پردازش مناسب، به سرعت از حافظه کوتاه مدت حذف شده و فرصت تبدیل شدن به ایده های خلاقانه را از دست می دهند. این امر در افراد دارای معلولیت که بطور معمول با چالش های بیشتری در محیط پیرامون خود روبرو هستند، پررنگ تر بوده و منجر به تولید ایده های متنوع تری می شود. هدف ما تسهیل فرآیند تبدیل این محرک های محیطی به ایده های قابل اجرا و جلوگیری از اتلاف این پتانسیل خلاقانه است.»

شهرام نوشیر و مهناز مهدی زاده در پاسخ به پرسش قابلیت پرورش یک ایده در بازه زمانی کوتاه دو جلسه ای، بر امکان پذیر بودن آن استدلال نمودند. آن ها با بهره گیری از یک تشبیه هنری، فرآیند تبدیل یک ایده خام و زودگذر (هنر میرا) به یک اثر پایدار و ماندگار (هنر نامیرا) را توسط یک مثال تشریح کردند: «یک اثر هنری موقتی همچون یک تندیس شنی در ساحل که به واسطه عوامل طبیعی از بین می رود، می تواند با روش های مستندسازی نظیر عکاسی یا ضبط صدا به همراه موسیقی امواج دریا، به یک اثر هنری ماندگار تبدیل شود.»

نوشیر در همین رابطه بر ضرورت بهره گیری از توانمندی های تخصصی افراد، بویژه هنرمندان دارای معلولیت، در فرآیند پرورش ایده تأکید ورزید و به این نکته اشاره کرد که با آموزش تکنیک های بیان هنری در قالب کارگاه های تخصصی در گام نخست، هنرمندان قادر خواهد بود تا ایده های خلاقانه خود را به شکلی مؤثر و مطلوب به مخاطب انتقال دهد. وی گفت: «شناسایی و تحلیل چالش های هنرمندان دارای معلولیت از اهمیت بسزایی برخوردار است. هنرمندانی که دوره های مقدماتی هنر را گذرانده اند، مشکلاتشان را آنالیز شده متوجه می شوند. آموزش تکنیک های نوین هنری مانند پرورفرم سنس آرت و ارائه رویکردهای نوآورانه، می تواند به این هنرمندان برای رسیدن به یک اجرای مطلوب کمک نماید.»

بهره گیری از پتانسیل های فضای مجازی فرصت های تازه ای را پیش روی هنرمندان قرار می دهد. آنان با مطالعه آثار هنرمندان دیگر و آشنایی با جریان های هنری معاصر، می توانند ایده های خود را در بستر اینترنتی قرار داده و به آن ها عمق و گستردگی بیشتری ببخشند. نوشیر استفاده از رسانه های همچون صدا، روایت و اینستایشن را برای افزایش غنای بصری آثار هنری بسیار مفید دانست و گفت: «در مجموع، پرورش ایده در هنرمندان دارای معلولیت، فرایندی چندوجهی و پیچیده است که نیازمند توجه به جنبه های مختلفی از جمله آموزش، حمایت و ایجاد فرصت های برابر می باشد. با اتخاذ رویکردی جامع و مبتنی بر توانمندسازی، می توانیم به اجرای اثر هنری بدیع نزدیک تر شویم.»

مهدی زاده نیز بر این باور است که: «در واقع یک چالش باعث به وجود آمدن یک ایده خواهد شد». وی چالش ها را به عنوان محرک های انگیزشی می داند که فعالیت های شناختی را تحریک کرده و منجر به جستجوی راه حل های نوآورانه می شوند.

نوشیر نیز با تأکید بر نقش تخیل و نمادسازی در فرایند خلاقیت عنوان داشت: «ذهن خلاق، چالش ها را به صورت نمادین درک کرده و به ایده تبدیل می کند. سپس با بهره گیری از آموزش و هدایت پردازشگر، آن ها را به اجزای بدیع و فراتر از واقعیت عینی تبدیل می کند.»

مهدی زاده در ادامه گفتگو، زبان هنر را بعنوان یک ضرورت از نیا و گفتمان بین انسان ها مطرح کرد که چالش های کوچک و بزرگ را به شیوه ای ساده و فراگیر رمزگشایی کرده و با زبان ساده و جهانی خود امکان همدلی و تفاهم را در مواجهه با چالش های مختلف فراهم می آورد.

مهناز مهدی زاده، هنرمند چندوجهی و خالق اثری در حوزه های عکاسی، بازیگری، کارگردانی، طراحی لباس و نویسندگی نمایشنامه کودک و نوجوان.

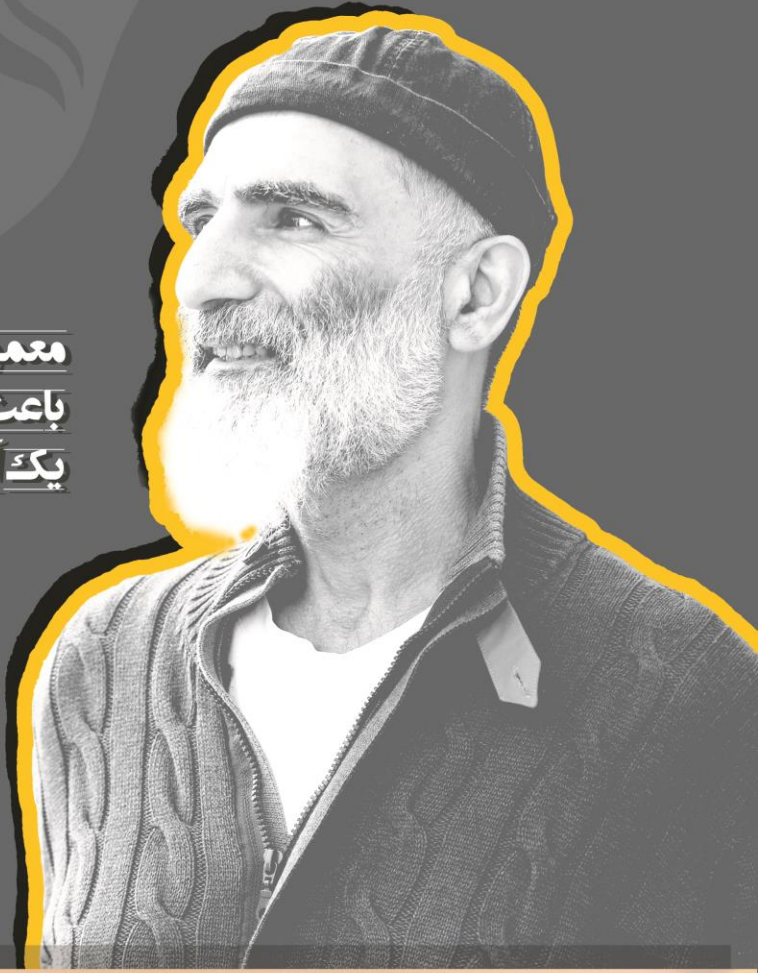
ویژگی های جشنواره آفتاب

معمولاً یک چالش باعث به وجود آمدن یک ایده خواهد شد

نوشیر در جمع‌بندی گفتگو، بر ضرورت مسئولیت اجتماعی جامعه نسبت به افراد دارای نیازهای ویژه تاکید کرد و این مسئولیت را مشابه با تسهیلات دسترسی فیزیکی مانند مناسب‌سازی فضاهای شهری برای این گروه از شهروندان دانست. وی استدلال کرد که «هترمند می‌تواند اجرای اینستالیشن پر فور ماتورا به مثابه ایفای نقش مسئولیت اجتماعی خود، از طریق خلق یک گفتمان بصری و تجربه‌گرا تلقی کند؛ چیدمان‌های کنش پذیر، قابلیت بهره‌گیری از زبان هنر، به منظور ایجاد آگاهی و همدلی نسبت به افراد توان‌خواه و تسهیل تعاملات اجتماعی آنان را دارا است.»

هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

ویژه نامه
آفتاب
مجله تخصصی معلولین و معلولیت

تکنیک‌های سایکودرام

مقدمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

علیرضا ناظم باقی مدرس کارگاه «سایکودرام»

افراد توان‌پایاب، همانند دیگر افراد جامعه، قابلیت برقراری روابط اجتماعی را دارا هستند و بسیار دوست‌داشتنی می‌باشند

دکتر علیرضا ناظم باقی، پزشک عمومی و متخصص مطالعات اعتیاد، در کارگاه یکشنبه شب با عنوان «تکنیک‌های سایکودرام» به معرفی دقیق این روش درمانی تجربی پرداختند. ایشان با تعریف روان‌نمایشگری یا سایکودرام به عنوان روشی برای تجسم و نمایش مستقیم موقعیت‌های درونی و بین فردی، به شرکت‌کنندگان کمک کردند تا درک عمیقی از این تکنیک قدرتمند پیدا کنند.

در این کارگاه، به جای روایت صرف مشکلات، شرکت‌کنندگان از طریق دراماتیزاسیون به ایفای نقش‌های مختلف می‌پردازند. این امر، علاوه بر ایجاد یک فضای امن برای بیان هیجانات و باورهای ناخودآگاه، به فرد کمک می‌کند تا به درک عمیق‌تری از ریشه‌های مشکل خود دست یابد. دکتر ناظم باقی به عنوان درمانگر و کارگردان مجرب، با بهره‌گیری از تکنیک‌های روان‌نمایشگری، به شرکت‌کنندگان کمک می‌کند تا الگوهای رفتاری ناکارآمد خود را شناسایی کرده و راهبردهای جدیدی برای مواجهه با چالش‌ها بیاموزند. در این فرآیند، سایر اعضای گروه نیز با ایفای نقش‌های مکمل، به فرد کمک می‌کنند تا دیدگاه‌های متفاوتی را تجربه کرده و به مراحل‌های خلاقانه‌تری دست یابد.

مجموع، هدف از برگزاری این کارگاه، تسهیل فرایند خودشناسی، افزایش خودآگاهی و توانمندسازی افراد برای ایجاد تغییرات مثبت در زندگی است. با استفاده از تکنیک‌های سایکودرام، شرکت‌کنندگان می‌توانند به شیوه‌ای تجربی و عمیق، به درمان مشکلات روانی خود پرداخته و به رشد شخصی دست یابند.

ناظم باقی در توصیف انگیزه ورود خود به حوزه توان‌پایی، از آشنایی با هنرمندان و محققینی نام می‌برد که در زمینه توان‌بخشی و مداخلات درمانی برای افراد دارای نیازهای ویژه فعالیت می‌کردند و این تعاملات، علاقه وی را به این حوزه برانگیخت.

وی با تأکید بر ظرفیت‌های بالقوه افراد توان‌پایاب، آن‌ها را افرادی کوشا و آماده به یادگیری توصیف می‌کند که تمایل شدیدی به ادغام در جامعه و دستیابی به یک زندگی عادی دارند. با این حال، وی به وجود نگرش‌های نادرست در جامعه نسبت به این افراد اشاره می‌کند. باقی بر این باور است که افراد توان‌پایاب، همانند دیگر افراد جامعه، قابلیت برقراری روابط اجتماعی را دارا هستند و بسیار دوست‌داشتنی می‌باشند.

وی در رابطه با شیوه برگزاری کارگاه خود در جشنواره تئاتر آفتاب می‌گوید: «ابتدا به ارائه تعریفی جامع از سایکودرام و تشریح اصول بنیادین آن پرداخته می‌شود. پس از آن، ضمن معرفی اجمالی طیف وسیعی از تکنیک‌های رایج در این روش درمانی، وارد مرحله عملیاتی کارگاه خواهیم شد. در این مرحله، از میان شرکت‌کنندگان داوطلبانی انتخاب شده و با دعوت آنان به صحنه، فضای تعاملی و مشارکتی جهت بررسی عمیق‌تر موضوعات مورد علاقه گروه فراهم می‌گردد.»

ناظم باقی خاطر نشان می‌سازد: «هر جلسه سایکودرام به طور متوسط نود دقیقه به طول می‌انجامد. در این مدت، یک پروتاگونیست (قهرمان داستان) به عنوان محور اصلی و یک درمانگر به عنوان تسهیل‌گر جلسات حضور دارند. سایر شرکت‌کنندگان نیز در نقش‌های مکمل یا یاور عمل می‌کنند. پروتاگونیست، موضوع مورد نظر خود را به صورت نمایشی و تجربی ارائه می‌دهد. درمانگر با استفاده از تکنیک‌های روان‌درمانی، به پروتاگونیست کمک می‌کند تا به نحو مؤثرتری وارد نقش شده و به عمق مسئله دست یابد. موفقیت این روش، زمانی محقق می‌شود که تغییرات رفتاری و شناختی در اجراهای بعدی پروتاگونیست مشاهده شود و هدف غایی سایکودرام یعنی کاتارسیس اتفاق افتاده باشد.»

ناظم باقی، در توصیف ماهیت تعاملی سایکودرام، بر اهمیت شکل‌گیری یک رابطه دیالکتیکی در این روش درمانی تأکید می‌نماید. وی معتقد است که در صورت اجرای موفق یک صحنه سایکودرام، هم من-درمانگر و هم پروتاگونیست (شخصیت اصلی صحنه) قادر خواهند بود به تجربیات کاتارکتیکی دست یابند. این بدان معناست که هر دو طرف درگیر در این فرآیند، فرصت خواهند یافت تا به صورت عمیق‌تر با ناخودآگاه خود ارتباط برقرار کرده و دینامیک‌های بین فردی را در یک محیط امن و حمایتگر مورد کوشش قرار دهند.

ناظم باقی در خصوص تجارب بالینی خود اذعان می‌دارد: بسیاری از افراد دارای معلولیت، با بهره‌مندی از مداخلات درمانی مناسب، شاهد بهبود قابل توجهی در کیفیت زندگی خود هستند. به عنوان مثال، افراد مبتلا به سندروم داون و یا اختلال طیف اوتیسم، به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد نورویزیوئیک خود، نیازمند مداخلات درمانی طولانی‌مدت و متناسب با نیازهای فردی می‌باشند. تشخیص زودهنگام و دقیق این اختلالات، علاوه بر تسهیل فرایند درمان، از پیشرفت اختلالات ثانویه و عوارض مرتبط با آن پیشگیری می‌نماید. لذا، می‌توان نتیجه گرفت که تشخیص دقیق و به‌موقع، نقش محوری در ارتقاء کیفیت زندگی افراد دارای معلولیت ایفا می‌نماید.

ایشان در پایان، با قدردانی عمیق از میزبانی گرم مردم شریف استان چهارمحال و بختیاری و دست‌اندرکاران برگزاری جشنواره، ابراز امیدواری نمودند که برگزاری رویدادهای فرهنگی مشابه در آینده نیز در این دیار مستعد میسر گردد.

با کمال احترام و قدردانی از زحمات بے شائبه هیئت اجراییه هفتمین جشنواره منطقه ای تئاتر آفتاب

دبیر اجرایی: اکبر دانیالی
 مدیر اجرایی: طاهره سلیمانی دهکردی
 مدیر بخش تئاتر خیابانی: علی جمالی
 مدیر بخش تئاتر کودک و نوجوان: ناصر محمودی
 مدیر بخش تئاتر صحنه‌ای: سجاد شیرازی
 مدیر روابط عمومی و تبلیغات: جواد هیاریان دهکردی
 کارگردان اختتامیه، انونس و تیزر: نوید جعفرزاده
 مجری اختتامیه: راضیه رئیسی
 طراحی گرافیک بولتن: سمیه حیدری
 طراح لوگو، پوستر و تندیس: فاطمه جهانبخشی
 عکاس: زهرا بهرامی، فاطمه جهانبخشی
 مسؤول سالن کانون پرورش فکری کودک و نوجوان: کیومرث هیاریان

گروه تصویر برداری و تدوین
 مدیر: احمد رضا ریجی دستیاران: (راضیه ترک و وحید جعفری، اکرم حیدری، رضا احمدی، علیرضا نوروزی، مجید علیخان، نوید جعفرزاده)

مسئول محتوای فرهنگ و هنری امیرکبیر:
 رضا وله پور، دستیاران: ابوالفضل آرش، اکریجه هادی امیدی

گروه کریم
 مدیر: امیر حسین شعبه دستیاران: شادی معتمدی، یاسمین نسیمی، مهرانه پیرایش

گروه هدایت‌داری
 مدیر: سجاد شیرازی، دستیاران: (هادی امیدی، ایمان حیدری، یاشار اکبر پور)

گروه نوری برداری
 مدیر: داوود امینیان، مسئول نور: سیالان مهر، دانیال کمالی
 مسئول نور: سالان امیرکبیر، کیانوش ابراهیمی

هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب

ویژگی‌نامه
 جشنواره هفتمین جشنواره تئاتر منطقه ای افراد دارای معلولیت آفتاب
 ۴

